

Araştırma Makalesi/Research Article

<https://doi.org/10.52105/temelegitim.1601163>

An examination of the views of school administrators and teachers on the difficulties faced by foreign primary school students in school adaptation

Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin okula uyumda karşılaştığı güçlüklerle ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi

Nesime TARAKCI

Received/Geliş: 13 Aralık 2024

Accepted/Kabul: 2 Haziran 2025

Published/Yayın: 1 Ekim 2025

Öz

Bu araştırmanın amacı, yönetici ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin karşılaştıkları uyum sorunlarını ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmektir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul-Beylikdüzü ilçesinde MEB'e bağlı 10 resmi ilkokulda uluslararası öğrencilerden sorumlu 5 okul yöneticisi ve 10 sınıf öğretmeninden oluşturmaktadır. Çalışma, fenomenoloji deseni çerçevesinde tasarlanmış; veriler öğretmen ve okul yöneticileriyle yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilerek içerik analizi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler, yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ve buna yönelik çözüm önerileri olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiş ve yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yönetici ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar; öğrenci ve velilerle iletişim, uyum, kültür farklılığı ve davranış sorunu olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Araştırmada karşılaşılan sorunlara yönelik önerileri ise dil öğrenme, öğrenci ve velilerle iletişim, rehberlik desteği, kayıt sistemi, sosyal faaliyetler ve yabancı dil bilen öğretmen sağlanması olarak yedi alt tema altında özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Uyruklu Öğrenciler, İlkokul, Yönetici, Öğretmen.

Abstract

The aim of this study is to reveal the adaptation problems faced by foreign primary school students in line with the views of administrators and teachers and to propose solutions to these problems. The sample of the study consists of 5 school administrators and 10 classroom teachers responsible for international students in 10 official primary schools affiliated to the Ministry of National Education in Istanbul-Beylikdüzü district. The study was designed within the framework of phenomenological design; the data were obtained through semi-structured interviews with teachers and school administrators and analysed by content analysis. The data obtained were evaluated under two headings: problems encountered by foreign students and suggestions for solutions to these problems. The problems encountered by administrators and teachers regarding

Sorumlu Yazar Nesime TARAKCI

nesime.tunc55@hotmail.com

Atıf/Citation: Tarakçı, N. (2025). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin okula uyumda karşılaştığı güçlüklerle ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 7 (28), 69-91. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1601163>

foreign students were grouped under five themes: communication with students and parents, adaptation, cultural differences and behavioural problems. The suggestions for the problems encountered in the research were summarised under seven sub-themes: language learning, communication with students and parents, guidance support, registration system, social activities and providing teachers who know foreign languages.

Keywords: Foreign Students, Primary School, Administor, Teacher.

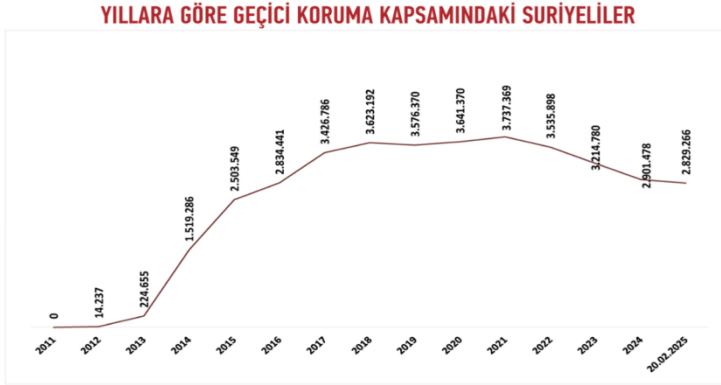
Giriş

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kurumlar olan okullarda öğrenci, öğretmen ve velilerin karşılıklı iş birliği ve iletişim halinde olmaları eğitimden beklenen kazanımların gerçekleştirilmesinde son derece önemlidir. Bu noktada okul yöneticileri bu iş birliğinin ve iletişimin kurulmasında ve sürdürülmesinde diğer bir ifade ile eğitim sürecinin yönetilmesinde önemli roller üstlenmektedir. Okul yöneticileri okullarda eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzenli olarak yürütmek, okul içinde oluşabilecek krizlere ve sorunlara müdahale etmek üzere yetkilendirilen kişilerdir.

Diğer eğitim düzeylerinde olduğu gibi ilkokullarda da öğrenciler, bireysel farklılıkların yanı sıra aile yapıları, ilgilendikleri alanlar, algı düzeyleri, etkilendikleri kültürler, ailelerinin maddi durumları ve yaşadıkları çevre gibi farklı paradigmalara okul çatısı altında bir araya gelmekte ve bu farklılıklardan kaynaklı olarak okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri farklı problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu problemlerden biri de 2011 senesinde Suriye’de çıkan iç savaş ve iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca Suriyelinin kitleler halinde Türkiye’ye göç etmesi ve 2020 yılından itibaren yoğun olarak devam eden Taliban baskısı nedeniyle Türkiye’ye yapılan düzensiz Afgan göçleri neticesinde Türkiye’deki okullara yerleştirilen sığınmacı çocukların uyum sorunudur. Nitekim bu göç sürecinde okul yöneticileri yabancı uyruklu öğrencilerin kayıt ve kabulleri, uyum süreçlerinin yönetimi, bu öğrencilere dil ve psikososyal desteğin sağlanması, yabancı uyruklu öğrenci velileriyle iletişimin kurulması vb. konularda önemli sorumluluklar üstlenmişlerdir. Türkiye’de yabancı uyruklu öğrencileri konu alan çok sayıda araştırma yapılmakla birlikte genel olarak bu araştırmaların öğretmenlerin ve yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesine odaklandıkları dikkat çekmektedir. Bu araştırmada yabancı uyruklu öğrenciler konusunda eğitim sürecinin önemli unsurlarından olan yöneticilerin görüşleri de ön planda tutularak sürece ilişkin sorunların tespit edilmesi ve bu doğrultuda önerilerin geliştirilmesine önem verilmiştir. Göçler, göç edilen ülkenin nüfus yapısı başta olmak üzere ülkedeki her yapıyı, kültürü ve tüm kesimleri ilgilendirmekte olup göçmenleri yeni ortama uyarlanması ve göçmenlerin karşılaştıkları kültüre uyum sağlaması bakımından toplumdaki bulunan herkesi etkilemektedir. Nitekim göç, farklı nedenlerle, bireylerin iradelerini yeniden kurlmalarını ve kalıcı olarak farklı bir yere yerleşmelerini amacıyla gerçekleştirilen coğrafi ve sosyo-kültürel nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, Şener, 2019). Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2025 göç istatistiklerinde, 2012 yılından itibaren Türkiye’ye sığınan ve geçici koruma altına alınan Suriyeli sayısı Şekil 1’de yer almaktadır. Şekil 1’de görüldüğü gibi Suriye’den Türkiye’ye gelen ve vatandaşlık alanlar dışında geçici koruma altına alınan Suriyeli sayısında 2021 yılına kadar sürekli bir artış olduğu görülmektedir.

Şekil 1

Suriye'den Türkiye'ye Göç Eden ve Vatandaşlık Alanlar Dışında Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Sayısı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 20.02.2025

Göçler, göç edilen ülkelerde farklı problemler oluşmasına neden olabilmekte, yerleşik kültürden ayrılarak göçmen olan her bireyin yeni bir toplumun normlarına, diline, değerlerine, yeni bir ortamla karşılaşma durumlarında uyum sağlayamama problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Eğitim bir toplumun oluşumunda ve gelişiminde en temel ihtiyaçlardan biri olduğundan göçlerle ilgili yaşanan sorunların içinde en önemli olanı hiç şüphesiz eğitim öğretimle ilgilidir. Şekil 2'de görüldüğü üzere Afganistan'dan Türkiye'ye yapılan düzensiz göçler de Suriye'den gelen göçlere benzer şekilde özellikle 2019 yılında yoğun şekilde artmıştır.

Şekil 2

Türkiye'ye Gelen Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 20.02.2025

Türkiye'ye göçün yarattığı çok kültürlülük eğitim sürecini ve okulları etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, yabancı uyruklu ilköğrencilerinin okul sürecinde karşılaştıkları zorluklara ilişkin okul yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerini inceleyerek çözüm önerileri geliştirmektir. Yabancı bir ilköğrencisi, dil nedeniyle

kendini ifade etmede sorun yaşadığında, sınıftaki öğretmen, iletişimsizlik nedeniyle çözüm bulmakta güçlük yaşayabilmektedir. Bu nedenle okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrenci sorunlarına yönelik tespitleri, bu konularda hem öğrencilerin hem de okulların yaşayabileceği sorunların çözülmesine yardımcı olabilir. Yabancı ilköğrencilerinin sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm aranması da bu noktada önem taşımaktadır. Nitekim insan faktörünün ön planda olduğu eğitim kurumlarında birtakım sorunların yaşanması olağandır. Bir eğitim ortamında sorunların tamamıyla ortadan kaldırılması bazı durumlarda mümkün olmamakla birlikte bu sorunların tespit edilmesi ve birtakım eğitimsel tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır (Takır, Özerem, 2019). Bu bakımdan eğitim kurumlarında çalışanların sorunların çözümünde iş birliği yapması önemlidir. Bu nedenle öğrencileri tanıyan ve rehberlik eden sınıf öğretmenleri, müdür ve müdür yardımcılarının belirledikleri problemler ve çözüm önerilerinin ele alınması elzemdir. Bu açıdan bakıldığında, araştırma sonuçlarının Millî Eğitim Bakanlığı tarafından değerlendirilmesi ve bu öğrencilere yönelik yürütülecek faaliyetlere ve önlemlerine dahil edilmesi oldukça etkili sonuçlar verecektir (Takır, Özerem, 2019).

Göç Kavramı

Uluslararası Göç Örgütü Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre göç, uluslararası bir sınırı geçmek ya da bir devletin sınırları içinde yer değiştirmek olarak tanımlanmaktadır. Süresi, sebebi veya gerçekleşme şekli farklı olabilmekle birlikte göçler insanların yer değiştirmesine dayalı nüfus hareketleridir. Mülteciler ise ekonomik göçmenler de dahil olmakla birlikte yaşadığı yerden çıkarılmış, yerinden edilmiş bireylerdir (Çiçekli, 2009, s.22).

Türkiye'nin ve geniş ölçekte dünyanın en önemli sorunlarından olan göçler ekonomik, doğal afetler, savaşlar, siyasal vb. nedenlerle vb. yaşanabilmektedir. Göç eden bireyleri yaşadıkları yerlerden ayrılmaya ve başka yerlere gitmeye zorlayan göçler özellikle az gelişmiş ülkeler için önemli bir problemidir. Göçler yalnızca göç veren ülkeleri değil, aynı zamanda göç alan bölgeleri de etkilemektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) verileri 2050 yılına kadar dünya üzerinde 410 milyon uluslararası göçmen olacağını tahmin etmektedir (Göç Raporu, 2016, s. 14). Göç, farklı sebeplerle bireylerin yaşam alanından ayrılarak başka bir yere yerleşmesi olarak tanımlanmakta olup; göç edilen bölgelerin kendi sosyo-kültürel yapısının bulunmasından hareketle yoğun göç alan yerlerde önemli sorunlar yaşanabilmektedir. Göç alan yerlerde çıkan en önemli sorunların başından yeni yerleşilen alana uyum sorunu gelmektedir (Yalçın, 2004).

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla göçmen alan bir ülke olup; önce Irak sonrasında ise 2000'li yıllarla birlikte Afganistan'dan gelen göç hareketinden etkilenmiştir. Ortadoğu'da başlayan Arap Baharı beklenen sonuçları vermeyince Türkiye'ye yönelik göç hareketinde artış yaşanmıştır. 2011'den itibaren ise Suriye iç savaşı nedeniyle ülkeye yoğun göç hareketi başlamış ve diğer yandan Afrikalı göçmenlerin Avrupa ülkelerine gitmek amacıyla Türkiye'ye gelmesi transit göç hareketini de beraberinde getirmiştir (Topçuoğlu, 2013).

Yabancı Uyruklu Kavramı

Bir ülkede bulunan yabancılar, göçmenleri, mültecileri, sığınmacıları veya uluslararası korumaya muhtaç olan bireyleri kapsamaktadır. Yaşadığı ülkeyi terk eden ve başka bir

ülkeye giden bireyler göçmen, can güvenliği açısından riskli bölgelerden ayrılan insanlar ise mültecileri oluşturmaktadır. Sığınmacılar, ulusal veya uluslararası mevzuat kapsamında başka bir ülkeye mülteci olarak giriş başvurusu isteyen kişileri ifade etmektedir (TBMM, 2018). Bunun dışında, yaşadığı ülkede sınır dışı edilme tehlikesi nedeniyle korunma ihtiyacı muhtaç bireyler, uluslararası korumaya gereksinim duyan insanlar olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2009). Farklı bir ülkeye göç eden bireyler; göçmenler, uluslararası korumaya ihtiyacı olanlar, mülteciler, yabancı öğrenci kavramları ile yabancılar ifade edilmektedir (Çağlar, 1997). Türkiye’de de farklı sebeplerle çok güçlü bir göç dalgasının olmasından kaynaklı çok sayıda yabancı uyruklu öğrenci vardır. Eğitimde eşitlik ilkesi gereği yabancı uyruklu öğrenciler Türk eğitim sistemindeki diğer öğrenciler gibi devletim eğitim politikasına uygun biçimde yetiştirilmelidir ve mezuniyetlerinden sonra uygun alanlarda istihdamları sağlanmalıdır.

Göç eden bireylerin yeni yerleştikleri topluma uyum sağlamalarında yaşanan sorunların azaltılmasında eğitim önemli bir yere sahiptir. Ancak göç eden bireylerin eğitim sürecine dahil edilmesiyle farklı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Devamsızlık, iletişim, sınıf yönetimi, kültürel problemler bu sorunların başında gelmektedir. Bunlardan sınıf yönetimi, elverişli öğrenme olanaklarının sağlanması, sınıf kurallarının belirlenmesi, zaman yönetimi ve öğretmen rehberliği ile öğrencilerin derste aktif olması, istenilen davranış değişikliğini sağlama amacıyla öğrenme ortamının düzenlenmesi ve geliştirilmesini ifade etmektedir (Çelik, 2005). Bu nedenle sınıf yönetimi amaca uygun olmalıdır; öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar, hazır bulunuşluk vb. özellikleri dikkate almak ve tüm öğrencileri ilgilendiren bir öğrenme ortamı yaratmak çok önemlidir. Eğitimci rolündeki öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerini gözlemlemeleri ve gerekli yönlendirmeleri yapmaları etkili bir sınıf yönetimi sağlayacaktır. Yeterli bilgi birikimine, beceriye ve donanıma sahip olmayan öğretmenlerin öğrenci davranışlarını yönetmesi ve eğitmesi güçtür. Bu bağlamda sınıf yönetimine aşina olan öğretmenlerin sınıfta da başarılı olmaları beklenmektedir. Sınıftaki davranış kurallarından öğretmenler sorumludur. Bu sorumluluk öğretmenin mesleki yeterliliğini, sınıf yönetiminin kalitesini belirleyen faktörlerden biridir. İyi yönetilen bir sınıfta, bireysel farklılıklara sahip çocuklar, ancak sınıf düzeni ile paylaşma, birbirlerine saygı duyma ve kabul etme ortak amacına göre hareket edebilirler.

Yabancı uyruklu öğrenciler dil farklılığı nedeniyle öğrenme süreçlerine aktif katılamamakta ve sınıf yönetiminde bu öğrencilerin yer aldığı sınıflarda bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunların başında iletişim gelmektedir. İletişim sorunu sınıf yönetimini olumsuz etkileyebilmekte olup; öğretmenlerin tüm öğrencilerin yer aldığı sosyal aktiviteler, etkinlikler vb. ile bu sorunları azaltmak için çalışmalar yapabilmektedir (İçöz, 2019). Okul kültürü; idarecilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin davranışlarını şekillendiren kurallar, normlar, değerler ve inançların toplamıdır (Özdemir, 2006). Dolayısıyla bireyler aynı ülke içinde bile uyum problemleri yaşayabilirken, farklı ülkelere göç eden bireyler de uyum sorunları yaşayabilmektedir (Çöllü ve Öztürk, 2010). Çünkü her toplum ve hatta toplumdaki okulların da kendine özgü bir kültürü vardır. Bu nedenle göçmen bireyler kendi kültürlerine ait sahip oldukları değerleri, inançları vb. özelliklerini göç ettikleri ülkenin kültürel özelliklerini asimile etmeye çalışırlar. Bu nedenle bulundukları okullarda okul kültürünün devamlılığını ve gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedirler. Bu uyum sürecinde yönetici, öğretmen ve ailelerin iş birliği ile oluşan olumsuz etkiler ortadan kaldırılabilir

ve hatta bu kültürel farklılık avantaja çevrilebilir. Nedeni ne olursa olsun göçlerden en fazla çocuklar etkilenmektedir. Çocuklar kendilerini koruyamamaları sebebiyle farklı biçimde ve düzeyde göçlerden etkilenirken; bu etkiler çocuklarda psikolojik, sosyal, fiziksel vb. olarak etkilerde bulunmaktadır. Bu süreçte çocuklar çevrelerindeki bireylere güvensizlik geliştirebilirken; bazıları ise bu duygularını bastırmalarının bir sonucu olarak travmatik süreçler yaşayabilmektedir (Aydın, Şahin ve Akay, 2017).

Göç eden çocuklarda göç edilen ülkenin diline uyum sağlamada da önemli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Anadili, hayatın ilk aşamalarında öncelikle aileden ve sonrasında toplumsal çevreden öğrenilen ve bireyler arasında iletişimi sağlayan dildir (Aksan, 2003). Anadil, bireyin kendi ülkesindeki ve diğer toplumlardaki insanlarla iletişim kurmasında önemli bir etkidir. Bu nedenle ana dili öğrenememiş bireylerin kendilerini iyi ifade etmeleri oldukça zordur (Demirezen, 2003). İnsanlar çevrelerinde yaşadıkları değişim ve gelişmeler neticesinde veya ülkelerarası ticaret, diploması vb. alanlarda gelişme sağlamak için farklı dilleri öğrenme gereksinimi duyabilmektedirler. Bu gereksinim yeni bir dil ya da dillerin küçük yaşlarda öğrenilmesine neden olmuş ve bu konuda gerçekleştirilen araştırmalar ve çocukların erken yaşta dil öğrenmesine işaret etmiştir (İçöz, 2019). Erken yaşta dil eğitimi alan çocuğun düşünme, odaklanma, matematiksel bakış açısı kazanma gibi zihinsel becerilerinde de olumlu gelişim gösterdiği yapılan araştırmalarda kanıtlanmıştır.

Eğitim, davranışları istenilen şekilde değiştirme süreci ve öğrenme ise bireyin kendi yaşamında ve davranışlarında yaşanan değişiklik olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2020). Okullar, çağdaş bir insan yetiştirmek için elindeki imkân ve olanakları kullanarak öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini açığa çıkararak bireyin sosyal yapıya uyum sağlamasını hedefler. Sınıf, okulun temel üretim birimi olarak davranış değişikliği sürecinin gerçekleştiği, farklı bilişsel, duysal ve motor bilgi ve becerilere sahip öğrenci gruplarından oluşan özel bir ortamdır. Dersleri sağlıklı yürütmek için sınıf yönetimi, etkili bir öğretim ve iletişim modelini takip eden herhangi bir etkinliktir. Etkili eğitim açısından gerçekleştirilen eğitimin düzenlenmesi ve yönetilmesinden öğretmenler sorumludur. Öğretmenlerin sınıf içi etkinlikler için kurallar koyması, çocuklarla iyi iletişim kurması, istenmeyen öğrenci davranışlarını değiştirme, zamanı etkili bir şekilde yönetme ve sınıf ortamını düzenleme gibi sınıf yönetimi becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte, uygun şekilde organize edilmiş yönetim, öğretmenlerin sınıfta olumlu bir atmosfer yaratmasını sağlar. Diğer yandan okul ve aile arasında iş birliğinin sağlanması da önemli olup; her velinin aile-okul birliğinin doğal üyesi olduğu göz önünde bulundurularak, ev ziyaretleri, toplantılar, seminerler, aile eğitimleri, görüşmeler vb. ile okul-aile arasındaki iş birliğinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Dinç, 2015). Türkiye’de okul aile birliklerinin okulların yapacağı etkinlikler için finansman desteği sağlama ve bütçe oluşturma misyonlarına fazla yüklenilmiştir çünkü okullarda maddi ihtiyaç fazla olduğu için okul aile birlikleri maddi güç ile okulları iyileştirme çabasına girmektedirler. Bu sebeple de okul aile birliklerinin sağlayacağı maddi destekler bir yana okul aile birliğinden farklı yönlerden destek almaya, öğrenci velileri ile daha sık bir araya gelmeye önem verilmelidir. Bu araştırmada eğitim kurumlarında yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunların, bu sorunların kaynaklarının ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin yönetici ve öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlemek amaçlanmakla birlikte daha öncesinde yabancı uyruklu öğrencileri farklı perspektiflerden inceleyen araştırmalar da yapılmıştır.

Konan ve Gürsul (2021) tarafından Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde görev yapan ve sınıfında Suriyeli öğrencisi olan 25 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilen araştırmada, katılımcı öğretmenlerin öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler ortaya konulmuştur. Araştırma, yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme sürecindeki temel sorunun dil olduğunu, bu nedenle öğrencilerin anlatılanları anlayamadıklarını, kendilerini ifade edemediklerini ve talep edilen ders materyallerini temin edemediklerini göstermiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler bu sorunlarla ilgili olarak ise okul öncesi eğitimden önce yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenmesi gerektiğini, her okulda Suriyeli rehber bulunmasını, bu öğrencilerin velilerinin de Türkçe dil eğitimi almasını ve bu öğrencilere destekleyici eğitim materyallerinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Uzun ve Bütün (2016) ise Samsun ilinde görev yapan ve sınıfında Suriyeli öğrenci bulunan altı okul öncesi öğretmeniyle gerçekleştirdikleri görüşmeler ile okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrencilerin Türkçeyi bilmemelerinden kaynaklanan iletişim sorunlarına vurgu yaptıkları tespit edilirken bu öğrencilerin öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iletişim sağlayamadıkları ve buna bağlı olarak sosyalleşemedikleri ortaya konulmuştur. Araştırmada ayrıca bu öğrencilerin ailelerinin de Türkiye'ye tam anlamıyla yerleşemedikleri, barınma, beslenme, temizlik vb. sorunları yaşadıkları da tespit edilmiştir. Şimşir ve Dilmaç (2018), Dışişleri Bakanlığı'na nakledilmiş olan ilk ve orta okullarda görev yapan farklı branşlardan 17 öğretmenle yabancı uyruklu öğrencileri konusunda görüşmeler gerçekleştirmişler ve çalışmada dil ve iletişim, sosyalleşme konularında sorunlar tespit edilmiştir. Dil ve iletişim sorunlarını önlemek amacıyla ilkokula başlamadan erken eğitimin verilmesi, öğretmenlere bu öğrencilere yönelik pedagojik eğitim verilmesi önerileri getirilmiştir. Diğer yandan ailelerin de eğitime katılımının sağlanmasına vurgu yapılmış ve bu nedenle ve bu ailelere psikososyal eğitim verilmesine işaret edilmiştir. Avcı (2019) tarafından benzer bir amaçla öğretmenler ile gerçekleştirdiği araştırmada da bu öğrencilerin kültür ve dil farklılıklarının uyum ve iletişim sorunlarına neden olduğu, iletişim nedeniyle dersi anlamada ve yönergeleri takip etmekte güçlük çektikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin okula uyum sürecinde karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ise aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- İlkokul müdürleri ve öğretmenlere göre okula devam eden yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları problemler nelerdir?
- 2- Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerin Türkiye'deki öğrenimine yönelik hangi çözüm önerileri getirilebilir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin Türkiye'deki okullara uyum sürecinde karşılaştığı güçlüklerle ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin inceleneceği bu araştırma nitel araştırma yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, ilkokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyum sürecinde yaşadığı zorluklara ilişkin okul yöneticisi ve öğretmen görüşlerini

belirlemeyi amaçladığından fenomenoloji deseni çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Fenomenoloji deseni, birkaç kişinin bir fenomen ya da belli bir kavramla ilgili deneyimlerinin ortak anlamını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma desendir (Creswell, 2018). Fenomenoloji deseni ile kategoriler vasıtasıyla insanların nesneleri veya davranışları nasıl tanımladıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Tezcan, 2013, s. 55).

Katılımcılar

Bu çalışma 2022-2023 güz dönemi ile sınırlı olmakla birlikte örneklemin belirlenmesinde öncelikle zaman kısıtlaması göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada katılımcılar belli kriterlere göre seçildiğinden amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak katılımcılar belirlenmiştir. Belirlenmiş bir dizi kriter uyan durumların derinlemesine analizine ölçüt örnekleme denir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Katılımcılar İstanbul-Beylikdüzü ilçesinde MEB'e bağlı 10 resmi ilkokulda uluslararası öğrencilerden sorumlu 5 okul yöneticisi ve 10 sınıf öğretmeninden oluşturmaktadır. Katılımcılar “İstanbul ili Beylikdüzü ilçesindeki devlet ilkokullarında “okulunda ve sınıfında yabancı uyruklu ilkokul öğrencisi olmak” şartlarını taşıyan okul yöneticileri ve öğretmenler arasından belirlenmiştir. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınmasının ardından okul müdürlüklerine yapılan duyuru sonrasında araştırmaya katılmaya istekli okul yöneticileri ve öğretmenler arasından random seçilen 5 okul müdürü ve 10 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Kıdem (Yıl)	Eğitim Düzeyi
Y1	Erkek	42	21	Yüksek Lisans
Y2	Kadın	45	20	Yüksek Lisans
Y3	Erkek	42	21	Yüksek Lisans
Y4	Kadın	34	11	Lisans
Y5	Kadın	55	35	Yüksek Lisans
Ö1	Kadın	36	15	Lisans
Ö2	Kadın	35	10	Yüksek Lisans
Ö3	Kadın	32	10	Lisans
Ö4	Kadın	47	12	Lisans
Ö5	Kadın	38	15	Lisans
Ö6	Kadın	34	11	Lisans
Ö7	Kadın	41	13	Lisans
Ö8	Kadın	37	12	Lisans
Ö9	Kadın	37	13	Lisans
Ö10	Kadın	41	19	Lisans

Tablo 1’de görüldüğü gibi, okul yöneticilerinden ikisi erkek, üçü kadındır. Öğretmenlerin ise tamamı kadındır. Katılımcıların yaşları 32 ile 55 arasında değişmektedir. Mesleki kıdemlerine bakıldığında yöneticiler ortalama 21, öğretmenler ise ortalama 13 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların beşi yüksek lisans mezunu iken 10 tanesi lisans mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama sürecinde nitel araştırmada en çok tercih edilen tekniklerden olan görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği; katılımcılara kolay bir şekilde uygulanan bir teknik olması nedeniyle hem bireysel sorunların ortaya konulmasında hem de derinlemesine bilgi edinme açısından önemli bir tekniktir (Karasar, 2014). Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili, dil, uyum, iletişim, kültürel bakımdan katılımcıların görüşlerini tespit etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve bu doğrultuda hazırlanan sorulara ek olarak katılımcıların konuyla ilgili farklı görüşlerini de ortaya koymalarına olanak sağlanmıştır. Araştırmada hem yöneticilerden hem de öğretmenlerden yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yaşanan sorunlara yönelik alınan yanıtlar çerçevesinde araştırma soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Araştırma çerçevesinde yönetici ve öğretmenlerle yapılacak görüşmeler öncesinde gerekli bilgilendirme yapılmış ve Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu'ndan Etik Kurul İzni alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Konuyla ilgili literatür gözden geçirilerek kuramsal bir çerçeve oluşturulmuş ve daha sonra görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda ilk olarak katılımcıların cinsiyet, yaş, kıdem vb. tespit etmek için demografik bilgi formu düzenlenmiştir. Hazırlanan görüşme formu 5 uzmanın görüşüne sunulmuş ve önerileri doğrultusunda uygun düzeltmeler gerçekleştirilerek görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşmeler, gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılar araştırmacı tarafından kısaca araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Araştırma sonuçlarının sadece bu çalışmada kullanılacağı ve isimlerinin gizli kalacağı ifade edilmiştir. Son olarak katılımcılardan gerekli yasal izin dilekçeleri ve ses kayıtları alınarak bilgisayar ortamında deşifreleri yapılmıştır. Görüşme sorularının cevaplanması bir katılımcı için ortalama 30 dakika sürmüştür. Veriler içerik analizi ile incelenmiş ve verilerin analizi temaların çıkarılması, verilerin temalara göre tasnif edilmesi ve bulguların yorumlanması olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan, 27. 03. 2023 tarihinde 20230301977 sayılı belge alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde arama sonuçlarından elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerle okullarda veya sınıflarda karşılaşılan sorunları belirlemek için okul yöneticileri ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden sonra elde edilen veriler analiz edildikten sonra iki tema toplanmıştır: yabancı uyruklu öğrencilerle yaşanan sorunlar ve karşılaşılan sorunlara yönelik çözümler. Her bir konunun alt başlıkları ve bu konulara ilişkin sonuçlar aşağıda doğrudan alıntılarla verilmiştir.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Bulunduğu Okullarda Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin İncelenmesi

Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Yaşanan İletişim Problemi

Öğretmenler ve yöneticiler, yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili olarak karşılaştıkları en önemli sorunun dil ve iletişimden kaynaklanan sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların, bu tema altında belirttiği ilk sorun yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi bilmemeleri şeklinde kodlanmıştır. Nitekim katılımcılar çoğu yabancı öğrencinin Türkçe bilmemesinden dolayı diğer çocuklarla iletişim kurmakta, anlamakta ve konuşmakta güçlük çektiklerine ilişkindir. Araştırmaya katılan sekiz öğretmen ve beş yöneticinin tamamı dil ve iletişim sorunları yaşadıklarını bildirmiştir. Açıklanan görüşler şu şekildedir:

Her şeyden önce, çoğu yabancı öğrenci geldiklerinde çok az Türkçe biliyorlar. Çok fazla bilgi sahibi olmadıkları için çok fazla iletişim sorunu yaşadık. (Ö2)

Yabancı uyruklu öğrencim ile en çok iletişim ve dil sorunu yaşıyorum (Ö4)

Dil sorunu ile karşılaştım. Türkçe bilmemeleri iletişim kurmakta zorluk yaşamama sebep oldu. Etkinlikler sırasında yönergeleri anlatmakta zorlanıyorum (Ö8)

Öncelikle iletişim ve dil sorunu var. Türkçe bilmedikleri için beni anlamaları çok zor oluyor (Ö7)

En büyük problem Türkçe'yi bilmemelerinden kaynaklanan dil ve iletişim sorunu ve bununla beraber gelen birçok sorunla karşı karşıya kalıyorum. Duygularını aktaramama, bilişsel becerilerde akranlarına göre geride kalması gibi sorunlarla karşılaştım (Ö6)

Karşılaştığımız sorunların büyük çoğunluğu dil anlamında. Yeni gelmiş olanlar Türkçeyi hemen hemen hiç bilmiyorlar. Belli bir yıl en az üç yıl dört yıl önce gelmiş olanlar da çok az biliyorlar (Y1)

İletişim güçlükleri yaşanmakta ve bu güçlükler asgari düzeye indirgenmeye çalışılmakta (Y4) Öğrencilerim ile iletişim sorunu yaşıyorum (Ö1)

İletişim sorunlarıyla karşılaşmaktayız. Öğrencilerimiz akranları ile iletişime geçmekte dilsel sorunlar nedeniyle sıkıntı yaşamaktadır (Y3)

Katılımcıların, bu tema altında belirttiği diğer bir husus yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi bilmelerinin olumlu etkisi şeklinde kodlanmıştır. Nitekim bazı öğretmenler de dil ve iletişim sorunu yaşamamalarının sebebinin çocukların Türkçe bilmesinden kaynaklandığını ve bunun okul performansını olumlu etkilediğini şu şekilde ifade etmektedirler:

Yabancı uyruklu öğrencim daha önce de okulumuzun küçük yaş grubuna geldiği için artık Türkçe konuşabiliyor. Öğrencimin Türkçeyi konuşuyor olabilmesi dil ve iletişim kaynaklı sorunun oluşmasını en aza indirdiğini görmekteyim (Ö10)

Öğrencim Türkçe bildiği için sorun yaşamıyorum. Türkçeyi gayet güzel konuşuyor (Ö9)

Katılımcıların, bu tema altında belirttiği diğer bir görüş yabancı uyruklu öğrencilerin

dil sorunu nedeniyle iletişim kuramamalarının başka problemlere de yol açması olarak kodlanmıştır. Elbette iletişim kuramama durumunun davranış sorunlarına yol açtığını belirten iki öğretmenin yorumları şu şekildedir:

Türkçeyi bilmemelerinden kaynaklanan davranış problemi yaşadım. Davranış problemini düzeltme konusunda zorluklar yaşadım (Ö6)

Davranış problemleri ile karşılaşıyorum. Saldırganlık davranışları gözlemliyorum. Kendini ifade edememeleri davranış problemlerini artırıyor (Ö8)

Tema: Velilerle Yaşanan İletişim Problemi

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin ebeveynleriyle iletişim konusu ele alındığında; dil farklılığından dolayı yönetici ve öğretmenler ile veliler arasında iletişim sorunları yaşanması olarak kodlanmıştır. Katılımcılardan sekiz öğretmen ve dört yönetici bu konuda sorun yaşadıklarını bildirmiştir. Bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamışlardır:

Daha çok kayıt sürecinde biraz sıkıntı yaşadık. Formları doldurma da o formların içeriğini onlara anlatmada sıkıntı yaşadık, anlayamadılar. Ve Türkçe bilen çocuklarını, teyze, dayı, abi gibi akrabaları geldi. Bu şekilde iletişim kurmaya çalıştık. Aileler ile genellikle diyalog kuramadık. Türkçeyi çok iyi bilmedikleri için kendini ifade etme, isteklerini anlatma konularında sıkıntı oldu (Y2)

Velilerle ve öğrencilerle konuşma ve dil farklılıklarından kaynaklanan sorunlar yaşamaktayız (Y4)

İlköğretim kurumunda, öncelikle yabancı uyruklu veli geldiğinde iletişim kurmada zorluk çekiliyor. İngilizce konuşmayı bilmediğimiz için iletişim kurmada zorlanıyoruz (Y5)

Ayrıca bu sorunu sadece öğrencilerle değil velilerle de yaşıyorum (Ö1)

Ancak çoğunlukla da bir sorunla karşılaştığımda da velilerimle iletişim kuramadığım için bazı süreçler aksak bir şekilde devam ediyor (Ö6)

Velilerimizle iletişim sorunları yaşamaktayız (Y3)

İletişim ve dil sorununu sadece çocuklarla değil aileleriyle de yaşıyorum. Aileleri Türkçe bilmediği için çocukları ile ilgili şeyleri anlatmakta güçlük çekiyorum (Ö4)

Veliler de Türkçeyi bilmedikleri için söylediklerimi anlatmakta zorluk yaşıyorum. Çocuklarla ilgili materyal istediğimde genellikle ya gelmiyor ya da yanlış geliyor (Ö7)

Bunun yanında aile ile iletişim kurmakta zorluk çekiyorum. Bu öğrencilerimin velilerini aile katılımı etkinliklerine dâhil etmekte zorluk yaşıyorum (Ö8)

Ancak aileleri Türkçe bilmedikleri için iletişim sorunu yaşıyorum (Ö10).

Uyum Problemi

Kültür, milletlerin en önemli odak noktası olup bireyler kendi kültürlerinden ayrılmakta sorun yaşayabilmektedirler. Bu noktada önemli problemler ortaya çıkabilmektedir. Görüşmelerde yönetici ve öğretmenlerin fikirleri aşağıdaki gibidir:

Yabancı ailelerin beklentileri çok fazla olduğu için kendi sistemlerine göre bir beklenti içerisine giriyorlar. Bu nedenle iletişimde bazen yanlış anlaşılma sorunları yaşıyorum. Bununla ilgili bir sorun yaşıyorum (Ö1)

Yaşadığımız problem dil problemi çok az da olsa az da hissedilse bazen kültürel farklılıklardan kaynaklanan problemler de yaşayabiliyoruz (Y1)

Bu dil ve kültürel problemlerden dolayı iletişim problemleri yaşıyoruz. Evde sabah kalabalık kahvaltı yaptıklarının kültürel bir değerleri olduğunu söyleyen öğrenci velimizin çocuğunu bu nedenle okula başlarda göndermekte zorlanmasını ifade etmesi kültürel farklılığın çocuklar üzerindeki etkisini aslında bizlere göstermektedir (Y2)

Sosyal – kültürel farklılıklardan kaynaklanan iletişim güçlükleri yaşanmakta (Y4)

Katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili olarak karşılaştıkları bir diğer sorunun uyum problemi olduğunu belirtmiştir. Nitekim katılımcıların görüşlerinden hareketle bu tema altındaki görüşler ilk olarak kültür farklılığından kaynaklı uyum problemi başlığı altında kodlanmıştır. Nitekim katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerle konuşulan dil, kültür, yaşam tarzı vb. bakımından var olan farklılıkların topluma uyum sürecinde önemli bir sorun olduğuna dikkat çekmişlerdir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmeler, yaşanan uyum problemlerinin yabancı uyruklu öğrencilerin sınıfta yalnızlaşmalarına ve hatta davranış problemleri sergilemelerine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu konudaki bazı yorumlar şu şekildedir:

Etkinliklerde genellikle yanımda veya yanımda bulundururum. İyi anlatan öğrencilerin yanında oturmaya çalışırım. Bu arada uyumluluk sorununu çözmeye çalışıyorum (Ö2) Öğrencim ne demek istediğini anlatamadığı için arkadaşlarıyla da anlaşamıyor (Ö4)

Aileler çocukları ile ilgili okul idaresine gelerek şiddet gördüklerini iletiyorlar. Türk öğrenciler sürekli yabancı öğrencilerin küfredtiğini (jest ve mimiklerden anlıyorlarmış) ve kötü davrandıklarını dile getiriyorlar. (Y2)

Dil sorunu yaşayan çocuklar sınıfta arka sıralarda oturmayı tercih ediyorlar ve derslere katılmıyorlar. Tahtaya kalkıp kendilerini göstermek istemiyorlar. Söz verildiğinde konuşmak istemiyorlar. (Ö5)

Uyumluluk problemi yaşıyoruz. Öğrencilerimiz iletişim kuramadıkları için sorunlarını şiddet kullanarak çözmeye çalışıyorlar (Y3)

Ana dil farkı çocuklar okula başlarken en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu tema altında ele alınan diğer görüşler aynı dili konuşan yabancı uyruklu öğrenciler arası iletişim olarak kodlanmıştır. Bu noktada çocukların dil farklılıklarından dolayı Türkiye'ye uyum sağlayamadıkları öne sürülse de birden fazla yabancı uyruklu

öğrencinin bulunduğu sınıflarda ortaya çıkan bu durumla ilgili bazı yorumlar şu şekildedir:

Okula başladıklarında sınıftaki arkadaşları ile iletişim kuramıyorlar. Bu da okula uyumlarını zorlaştırıyor. Davranış problemleri ile karşılaşyorum. Saldırganlık davranışları gözlemliyorum. Kendini ifade edememeleri davranış problemlerini artırıyor. Bu sebepten kendi aralarında kendi dillerini konuşmaya başlıyorlar. Sınıfta iki farklı grup oluşuyor (Ö8)

Arkadaşları ile iletişim kurmakta zorlanıyorlar. Bu da uyum sağlayamamalarına neden oluyor. Ancak sınıfta birden fazla yabancı uyruklu öğrencim olduğu için diğer arkadaşları ile değil de daha çok birbirleriyle iletişim kurup oyun oynamayı tercih ediyorlar. Böyle olması diğer arkadaşlarıyla iletişime geçmelerini azaltıyor (Ö7)

Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri; dil dersleri ile ilgili öneriler, öğrencilerle iletişim için öneriler, velilerle iletişim için öneriler, oryantasyon yardımı, kayıt sistemleri için öneriler, sosyal etkinlikler ve öğretmen temini olmak üzere yedi alt başlığa ayrılmıştır.

Dil Dersleri ile İlgili Öneriler

Araştırmada katılımcıların büyük bir bölümünün üzerinde uzlaştığı ortak çözüm önerisi, dil sınıfları aracılığıyla ebeveynlere ve çocuklara dil eğitimi vermektir. Bu sayede yabancı uyruklu öğrenciler ve aileleri Türkçe öğrenebilecekler ve yöneticiler ve öğretmenlerle de iletişim kurmaları daha kolay olacaktır. Katılımcılardan dokuz öğretmen ve iki yönetici bu görüşü dile getirmekle birlikte bu konuda belirttikleri bazı öneriler şunlardır:

Koşullar elverdiği takdirde yönetim kurulu okulda yabancı dil sınıfı veya yabancı uyruklu öğrenci velileri için Yurttaşlık Eğitimi sınıfı açılmasını talep edebilir (T4).

Yurttaşlık bilgisi eğitiminde veliler açık Türkçe öğrenimine rehberlik edebilir (Ö3) Öncelikle dil kursu almıyorlarsa dil kursu almalarını tavsiye ederim. Okul yöneticileri de kayıt sırasında aileleri dil kurslarına yönlendirebilir (T2)

Türkçe, sözlü anlatım ve aile okuma yazma dersleri (T8) gibi dersler verilebilir. Aslında az kişi olsa bizim okulda Türkçe dil kursu açabiliyoruz ama bu konuya talep çok değil ama velilere böyle bir kurs almalarını tavsiye ettik (K2)

Öncelikle yabancı uyruklu öğrenci velilerinin dil sorununun çözülmesi için velilerin halk eğitimine katılması gerekmektedir. Merkezlerinde açılan Türkçe dil kursları önerilebilir (Y3)

Ayrıca okulda yabancı uyruklu öğrencilerin velileri için Türkçe dil kursu açılabilir (Ö7)

Okul yönetiminin yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri için Türkçe dil kursları açabileceğini düşünüyorum. Yani iletişim sorunu olmayacağına inanıyorum (Ö9)

Yabancı uyruklu öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurabilmeleri için en temel nokta Türkçe konuşabilmektir. Türkçe konuşan çocukların okula daha kolay uyum sağlayabilecekleri açıktır. Öğretmenlerin Türkçe öğrenmenin önemi konudaki görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Okullara kaydedilecek olan öğrencilerin belirlenip bir yıl öncesinden temel seviyede Türkçe dil eğitimi almaları sağlanırsa, bu öğrenciler sınıfa okula arkadaşlarıyla öğretmenleriyle iletişim kurabilecek şekilde Türkçe bilerek gelirler. Ve bu şekilde öğrencilerin okula uyumu arkadaşları ile uyumu ve bunun yanında sosyal çevrelerindeki etkileşimlerinin de daha iyi olacağını düşünüyorum (Ö2)

Öğrenciler için de okul çıkışı dil öğrenme kursları açılabilir. Eğer öğrencilerin çıkışta kalma gibi durumları yoksa her gün eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde okulun bir bölümünde dil öğrenme kursuna katılmaları sağlanabilir (Ö8)

Bu öğrencilerin dil probleminin çözülmesi için ek Türkçeyi öğrenme süreçleri yaşamasını beklerim (Ö6).

Öğrencilerle İletişime Yönelik Öneriler

Yabancı uyruklu öğrenci ve öğretmenlerin karşılaştıkları iletişim problemleri öğretim sürecini etkilemektedir. Katılımcılardan sekiz öğretmen ile iki idareci bu etkiyi azaltmak için neler yapılabileceğine dair görüşlerini dile getirmişlerdir. Bu önerilerden bazıları şunlardır:

Bu öğrencilerle birlikte, kapsayıcı eğitimle etkin öğrenme yöntemleri kullanarak çocukların problem çözme ve öğretmen, arkadaşları ile iletişim kurmaları için teşvik edilebilir. Türkçe öğrenmeleri sağlanır. Çocukların gelişim ihtiyaçları ve öğrenme durumları dikkate alınarak eğitim etkinlikleri yapılabilir (Y5)

Serbest zaman etkinliği saatinde flash kartlar ile dil çalışmaları yapılabilir. Ben bu etkinlik saatinde bu öğrencilerimle dil çalışmaları yapmaya ve hikâye okumaya mutlaka zaman ayırıyorum. Sözcüksüz kitap çalışmaları yapılabilir. Her gün mutlaka parmak oyunu öğretilmesine dikkat edilebilir. Parmak oyunlarının başlangıçta basit olmasına özen gösteriyorum. Arkadaşları ile oynamalarına yönelik rehberlik ediyorum (Ö8)

Bu öğrencilere etkinlikler sırasında bireysel olarak daha çok destek olunmalı. İfade etme becerisinin gelişmesi açısından özellikle Türkçe Dil etkinliklerinde öğretmenin yakınında oturtulmalı. Konuşurken kısa cümleler kurmaya özen gösterilmeli (Ö4)

Türkçe Dil etkinliklerine daha fazla yer verip o öğrencilerin konuşmalarına fırsat verilmeli. Ayrıca Türkçe bilen arkadaşları ile iletişim kurmaları için oyunlar oynamalarına rehberlik edilmeli (Ö7)

Sınıf içinde özellikle bu öğrenciler ile çok yavaş tonlamalı bir şekilde konuşulmalı. Kısa cümleler kurmaya özen gösterilmeli (Ö1)

Velilerle İletişime Yönelik Öneriler

Katılımcılar görüşmeler süresince eğitimin temel taşlarından biri olan aile ile iletişimin en az yabancı uyruklu öğrencilerle kurulan iletişim kadar önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Çocuk eğitiminde okul eğitimi tek başına yeterli olmayıp uygun aile ve çevre koşulları tarafından da eğitim ve öğretimin desteklenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada da ailelerin çocuklarının eğitiminde rolleri olduğu göz önünde bulundurularak velilerin sürece dahil edilmesinin ve çocukları için neler yapabilecekleri konusunda bilgilendirilmesinin önemine ilişkin görüşler dile getirilmiştir. 7 öğretmen ve 2 idarecinin bu doğrultudaki bazı görüşleri şu şekildedir:

Bizim yabancı uyruklu iki öğrencimiz var. Bu velilerimize de Türkçe dilini kendi dillerinden daha çok kullanmalarını istedik. Bu süreçte oryantasyonu sağlamak açısından Türkçe çizgi filmleri izletmelerini istedik. Çocuklarıyla Türkçe hikâyeler, küçük Türkçe tekerlemeler, parmak oyunları gibi şeyleri öğrenip çocuklarıyla bunları söylemelerini istedik (Y2)

Okul idaresi kayıt döneminde ailelere anlatmalı ve Türkçe konuşmaları, Türkçe ağırlıklı yayınlar izlenmesi gerektiği konusunda teşvik etmelidir (Ö8)

Ailelere evde Türkçe konuşmalarını ve Türkçe çizgi film izlemelerini tavsiye ederim (Ö7) Ebeveynlerle konuşurken cümleleri kısa ve net tutmaya çalışabilirsiniz. Alternatif olarak velilerle doğrudan iletişim tercih edilebilir (Ö9)

Katılımcılar, ailelerle iletişim kurmanın bir başka yolunun da Türkçe konuşan bir ebeveyne sahip olmak olduğunu söylemektedir. Bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Özellikle aileleri ile iletişime geçmek istediğinde Türkçe bilen yakıları ile iletişime geçilebilir (Ö10)

Ailelere okula geldiklerinde yanlarında Türkçe bilen yakınlarını bulundurmalarını istemekteyiz (Y3)

Türkçe bilen bir tanıdıkları ya da komşularıyla gelmeleri istenip velilerle iletişim bu şekilde sağlanabilir (Ö3)

Rehberlik Servisi Desteği

Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin farklı bir ülkeye ve farklı bir kültüre uyum sağlamak mecburiyetinde kalmaları birçok alanda yardıma gereksinim duyabileceklerini göstermektedir. Bazı katılımcılar özellikle okula uyum sürecinde bu öğrencilerin rehberlik hizmetleri ile desteklenmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda görüş belirten üç öğretmenin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Sınıf Öğretmeni olarak öncelikle yabancı uyruklu çocuğun aileleri ile idarenin görüşmeler yapmasını, rehberlik servisinden destek alınmasını ve bu iletişiminin süreklilik arz etmesini bekliyorum (Ö6)

Uyum sürecinde rehberlik desteği sağlanabilir (Ö5)

Öğretmenlere sunulan rehberlik servisinden yardım talebinde bulunan öğretmenlerimizin görüşleri şu şekildedir:

Türk öğrencilerinin Türkçe bilmelerine rağmen okula uyumları ile ilgili birtakım zorluklar yaşanırken, yabancı uyruklu öğrencilerimizin Türkçe bilmemeleri bizim onlarla iletişimizi zorlaştırabiliyor. Bu nedenle özellikle uyum sürecinde rehberlik servisinin bizlere destek olmasını istiyorum (Ö7)

Kayıt Sistemine Yönelik Öneriler

Bir öneri olarak katılımcılar, mümkünse yabancı uyruklu öğrencilerin aynı sınıflarda toplanmadan diğer öğrencilerle birlikte bir arada olacak şekilde kaydedilmelerinin uyum ve iletişim açısından olumlu olacağını belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcılar sınıfta birden fazla yabancı öğrenci olması durumunda bunun gruplaşmaya sebep olacağını savunmaktadırlar. Katılımcılardan bir yönetici ile iki öğretmenin bu mevzu konusundaki yorumları şu şekildedir:

Kendi aralarında kendi dillerini konuşmaya başlıyorlar. Sınıfta iki farklı grup oluşuyor. Bu nedenle eğer yaş grubu olarak ayrılabilmesi mümkünse kayıt sırasında sınıflarda çoğunluk oluşturmayacak şekilde dağıtılmalı (Ö8)

Biz okul idaresi olarak tabi aynı zamanda bu yabancı uyruklu öğrencileri aynı zamanda kaynaştırma eğitimi adı altında da geçen öğrencilerden olduğundan dolayı öğrencileri sınıflara eşit bir şekilde dağıtmaya çalışıyoruz. Her sınıfa bir tane gelecek şekilde ya da yabancı uyruklu öğrenci sayısının fazlalığına göre en fazla iki tane gelecek şekilde ayarlıyoruz (Y1)

Sosyal Aktiviteler

Çocuğa yaklaşmanın en iyi yolu aileyi iyice tanımaktır. Aileyi daha iyi anlamak için okulda sosyal etkinlikler düzenlemenin ya da veli ziyaretlerinin yapılmasının aileyi daha iyi anlamak için yapılabileceklerden biri olduğu konusunda katılımcılardan bir öğretmen ile yönetici görüşü şu şekildedir:

Aile ziyaretleri, kültürümüzün tanıtımı, kültürlerini tanıma gibi ve diğer veli ve öğrencilerle tanışma çayları, kermesler, ortak yürütülecek sosyal etkinlikler yapılabilir (Y4)

Yabancı uyruklu öğrencileri ve ailelerini daha iyi tanımak adına okul idaresi ile ev ziyareti yapılabilir (Ö7)

Yabancı Dil Bilen Öğretmen Temini

Öğretmenlerin yabancı öğrenciler ve velileri ile iletişimi sağlamak için farklı çözümler denediklerini belirtmişlerdir. Bu noktada çözüm olarak ise okulda yabancı dil bilen bir öğretmen bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili görüş bildiren bir öğretmen şunları söylemiştir:

Öğrencim ve ailesi ile iletişim kurmak için farklı çözümler denedim. Ama bazen sağlıklı iletişim kuramıyorum. Bu nedenle her okulda

yabancı dil bilen bir öğretmen olması iletişimde bize yardımcı olur diye düşünüyorum (Ö5)

Tartışma

Göç bireylerin sadece bir yerden başka bir yere yerleşmelerini ifade etmesinin ötesinde sosyo-ekonomik, siyasal, psikolojik vb. Birçok bakımdan sonuçları olan bir süreç işaret etmektedir. 21. yüzyılda bulunmamıza rağmen birçok sebepten kaynaklanan ve bireylerin yalnızca ülke içinde değil ülkeler arası göç etmelerini zorunlu kılan nedenlerin olması göçün hayati önemini devam ettirdiğine işaret etmektedir. Bu noktada göçten en fazla etkilenen yaş grubunun çocuklar olması bazı durumlarda göç hareketlerinin insani bakımdan taşıdığı riskleri göz önüne sermesi bakımından önemlidir. Belli bir sosyal çevrede büyüyen çocukların farklı etnik, dil, davranış, alışkanlık vb. içeren sosyo-kültürel yapılar içine dahil olmak zorunda kalmaları başta eğitim olmak üzere birçok bakımdan önemli sorunları beraberinde getirebilmektedir. Türkiye'nin sınır komşusu olan Suriye'de başlayan iç savaş ve devamında süregelen göçler çok sayıda Suriyeli çocuğun bu sorunlar ile küçük yaşlardan itibaren karşı karşıya gelmelerine zemin hazırlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen çok sayıda proje ile Suriyeli çocukların eğitim-öğretime entegre edilmesi için çalışmalar devam ettirilmekle birlikte çözüm bekleyen sorunların olduğu aşikardır.

Bu araştırmada, yönetici ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda yabancı uyruklu ilkökullu öğrencilerinin okullarda karşılaştıkları uyum sorunlarıyla ilgili veriler elde etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda bu konuda tespit edilen en önemli sorunların başında yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı dil sorunları gelmektedir. Nitekim bu öğrencilerin Türkiye bilmemesi önemli bir sorun olmakla birlikte yabancı uyruklu öğrencilerin velileri de Türkçe bilmedikleri için okul yöneticileri ve öğretmenler ile iletişim kurmakta güçlük çekmektedir. Gül Selbes'in (2023) araştırmasında da yabancı uyruklu öğrencilerin derslerde öğretmeni anlamada, not tutmada, dersi takip etme konusunda özellikle deyim, atasözü ve mecaz anlamlı kelimeleri anlamada problemler yaşadığı tespit edilmiştir. Bu noktada evde konuşulan dilin farklı olmasının yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi daha iyi öğrenip konuşmalarını zorlaştırdığı ve bu durumun dersleri anlama ve ödev yapma konusunda sorunlar yarattığı belirtilmiştir. Altınışık Akgöz ve Dağyar'ın (2023) ilkökullarda gerçekleştirdikleri araştırmaları da benzer sorunlara işaret etmekte ve öğretmenlerin, öğrencilerin Türkçe bilmemesinden dolayı dersi anlamada, sorulara cevap vermede, ders etkinliklerini yapmada sorunlar yaşadıklarına işaret ettiklerini ortaya koymaktadır. Araştırma ayrıca dil sorununun yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin istenen seviye gelememesinde etkili olduğunu ve buna bağlı olarak öğretmen motivasyonunun da olumsuz etkilendiğini göstermektedir.

Araştırma sonuçları, yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrenciler ve bu öğrencilerin velileriyle iletişim kurmak için kullandıkları en önemli yöntemin, daha önce Türkiye'ye gelmiş ve Türkçe bilen akrabaları vasıtasıyla olduğunu ortaya koymaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik gerçekleştirilen çok sayıda araştırmada da yönetici ve öğretmenlerin ailelerde eğitici rolleri olduğunu ve eğer ebeveynler de destek olursa yapılan faaliyetlerin çocuklara önemli katkılar sağlayabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle evlerde çoğunlukla Türkçe TV kanallarının izlenmesi, çocukların okulda öğrendikleri oyunları, tekerlemeleri evde

tekrar etmeleri, özellikle anne babaların Türkçe konuşmaları bu noktada önemli bir kolaylaştırıcı olarak ön plana çıkmaktadır. Araştırmada elde edilen bu sonuç Avcı (2019), Konan ve Gürsul (2021), Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016), Levent ve Çaylak (2017) araştırmalarının sonuçlarıyla da örtüşmekle birlikte yabancı uyruklu öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin velilerle iletişimde sorun yaşadıkları yaygın bir gerçeklik olarak ön plana çıkmaktadır.

Araştırmada sınıfında yabancı uyruklu öğrenci bulunan öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları bir diğer sorunun kültürel farklılıklardan ve dilsel iletişim eksikliğinden kaynaklanan uyum sorunu olduğu görülmektedir. Nitekim öğrencilerin Türkçe bilmedikleri için akranlarıyla iletişim kuramamaları zaman içinde yalnızlaşmalarına ve bu da davranış sorunlarına yol açabilmektedir. Bu durum öğrencilerin akranları ile sosyalleşemedikleri için sakın ve çekingen bir tavır sergilemelerine Zemin hazırlarken, bazı öğrencilerin ise saldırgan bir tavır sergilemelerine de neden olmaktadır. Diğer yandan yabancı öğrencilerin sınıflarındaki diğer öğrencilerden çok birbirleriyle iletişim kurmayı tercih etmeleri adaptasyon problemlerini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle yabancı öğrencilerin farklı bir kültüre uyum sağlamaları gerekliliği, özellikle öğretmen ve öğrencilerin okula uyum sürecine yardımcı olmalarını, sosyal etkinliklerle ailelerin Türk kültürünü keşfetmelerine yardımcı olacak etkinlikler düzenlemelerini, mümkünse kayıt sırasında bir sınıfa birden fazla uluslararası öğrenci dahil edilmemesini bir çözüm olarak göstermektedir. Nitekim Levent ve Çaylak (2017); Akyavuz, Gezeroğlu ve Toma (2020) ve Avcı'nın da (2019) çalışmalarında yer verdikleri yabancı uyruklu öğrenciler için oryantasyon yardımı, kayıt sistemi, uyum eğitimi vb. öneriler bu araştırmada tespit edilen sorunların çözümü belirlenen öneriler ile tutarlıdır.

Sonuç

Yabancı uyruklu öğrenci bulunan okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin okullarında karşılaştıkları sorunları, sorunlara buldukları çözümleri ve karşılaştıkları sorunları tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada,

- ✓ Öğrencilerle karşılaşılan iletişim sorunu
- ✓ Öğrenci velileriyle yaşanan iletişim sorunu
- ✓ Uyum sorunu
- ✓ Kültürel farklılık sorunu
- ✓ Davranış sorunu başlıkları altında beş temel sorun belirlenmiştir.

Yönetici ve öğretmenlerin karşılaştığı sorunların başında dil ve buna bağlı iletişim sorunları gelmektedir. Öğretmenler, öğrencilerle iletişim sorunlarını en aza indirmek için sınıf içinde Türkçe öğrenimini ve sözlü anlatımı destekleyici etkinlikler yaptıklarını ve aynı zamanda bu öğrencilerle bireysel olarak daha fazla ilgilendiklerini belirtmektedirler. Ayrıca öğretmen ve idarecilerin dil öğrenimindeki farklılıklardan kaynaklanan bu sorunu çözmek için halk eğitim merkezlerinde yabancı dil öğrenimini desteklemek amacıyla öğrenci ve ailelerin yabancı dil sınıfları açmalarını zorunlu kıldıkları önerilerde görülmektedir. Dil sorunu ve bunun çözümü için yapılanlar, konu ile ilgili birçok çalışmada vurgulanan ortak noktalardan biridir. Sarıtaş, Şahin ve

Çatalbaş'ın (2016) yabancı uyruklu öğrencilerin yer aldığı okul yönetici ve öğretmenleriyle gerçekleştirdiği çalışmada tespit edilen ilk olarak dil farklılıkları sorunu tespit edilmiştir. Nitekim Uzun ve All (2016)'ın ilköğretimde öğrenim gören Suriyeli mülteci öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar ile ilgili öğretmenlerle gerçekleştirdikleri çalışmada da dil konusuna dikkat çekilmektedir. Diğer yandan Konan ve Gürsul (2021) araştırmalarında, sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerle farklı öğretim yöntemleriyle sınıfta iletişim kurulabileceğini öğretmede karşılaştıkları sorunlara yönelik yaptıkları çalışmada elde edilen sonuçlar da bu çalışma sonuçları ile örtüşmektedir.

Bu çalışma aşağıda yer alan sınırlılıklar dahilinde gerçekleştirilmiş olup sonuçların değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında bu sınırlılıkların göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

- 1- Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde bulunan beş devlet ilkokulu ile sınırlıdır. Çalışma çemberi genişletilerek İstanbul'daki resmi ve özel ilk ve orta dereceli okullar çalışmaya dahil edilebilir.
- 2- Bu anket, ilkokul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak yapılmış olup, yabancı uyruklu öğrenci velilerinin görüşlerini almak mümkündür.
- 3- Yabancı uyruklu öğrencilerin ilkokula uyumunu ve akademik hazırlıklarını kolaylaştırmak için daha fazla okul öncesi eğitim araştırmasına ihtiyaç duyulduğu için nitel araştırma yöntemleri kullanılarak benzer araştırmaların tekrar yapılabilmesi sağlanabilir.
- 4- Öğretmenlerden sınıftaki tüm yabancı uyruklu öğrencilerin kültürüyle ilgili bilgi sahibi olmaları istenmelidir. Böylece öğrencilerin de bakış açısı büyük ölçüde etkilenecek olup empati duygusu, farklı kültürlerle sempati duyma yetisi kazandırabileceklerdir.

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda Türkiye'de öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin adaptasyon sorunlarının çözümü ve böylece eğitim niteliklerinin artırılması hususunda aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

- 1- Yabancı uyruklu öğrenciler okula başlamadan önce belli bir süre dil kurslarıyla tanıştırılmalıdır.
- 2- Yabancı uyruklu öğrencilerin ve ailelerinin Türkçeyi daha hızlı öğrenmeleri için halk eğitim merkezleri aracılığıyla okullarda dil öğrenimini destekleyecek dil kursları açılmalıdır.
- 3- Yabancı uyruklu öğrenciler için okul öncesi yaş, Türkçenin öğrenilmesi ve adaptasyonunun kolaylaştırılması için 3 yaşından itibaren başlamalıdır.
- 4- Dil problemlerinden kaynaklanan davranış problemlerini çözmek ve akranlarla iletişimi sağlamak için kayıt döneminde yabancı uyruklu öğrenci sınıflara eşit olarak dağıtılmalı, aynı sınıfta bir tane daha yabancı uyruklu öğrenci kabul edilmemelidir.
- 5- Kültürel farklılıkların giderilmesi için öğrenci ve velilere uyum programları uygulanmalı ve rehberlik desteği sağlanmalıdır.
- 6- Uygulayıcılar ve Saha Paydaşlarının Görüş ve Öneri Oluşturma Politikası hazırlanırken alınır, her bakımdan faydalıdır.

Declarations / Beyanlar

Etik Kurul İzin Bilgisi: Yapılan bu çalışmada araştırma etiği ilkeleri gözetilmiş olup gerekli etik kurul izinleri alınmıştır. Etik kurul izni kapsamında; Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan, 27. 03. 2023 tarihinde 20230301977 sayılı belge alınmıştır.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkısı: Makale yazarlarının çalışmada katkısı eşit orandadır.

Katılım Onayı: Katılımcı öğretmen ve okul yöneticilerinden yazılı ve sözlü onay alınmıştır.

Yayın Onayı: Bütün haklarını temel eğitim dergisine devrettiğimi onaylarım. Makalede geçen ifade ve açıklamalar yazarlara aittir.

Finansman: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir kurum veya kuruluştan fon kullanılmadı.

Kaynakça

- Ak, N. (2020). *Yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumda karşılaştığı sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Alkalay, G., Kırıl, B., & Erdem, A. R. (2021). İlkokul yönetici ve sınıf öğretmenlerine göre Suriyeli sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 231-249.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 58-83.
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altınışik Akgöz, A., Dağyar, M. (2023). Yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı sorunlara yönelik bir meta sentez çalışması. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 386-404, <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1269657>.
- Amnesty International (2009). *İki arada bir derede*. London: Peter Benenson House. multeci.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/Turkiyede-Multecilere-KorumaSaglanmiyor-1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Dil Öğretimi ve Eğitim Araştırmaları*, 2(1), 57-80. doi: <https://doi.org/10.35207/ater.537817>.
- Aydın, D., Şahin, N. ve Akay, B. (2017). Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1), 8-14.
- Aziz, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Yöntem Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni*, (Çev Edt: Demir, SB). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Çağlar, A. (1997). *Yeni Bir Göçmen Türü: Türk Üniversitelerinde Yabancı Uyruklu Öğrenci Olmak*. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi. 20-21-22 Kasım, Devlet İstatistik Enstitüsü (Sosyoloji Derneği), Ankara
- Çelik, V. (2005). *Sınıf Yönetimi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çiçekli, B. (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- Çolak, İ., & İşeri, T. E. (2022). Okul yöneticilerine göre sığınmacı öğrencilerin eğitim sorunları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (18), 93-113.
- Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2010). Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraha Topluluklarından Türkiye'ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği). *Journal of Azerbaijani Studies*, 223- 239.
- Demirezen, M. (2003). Yabancı dil ve anadil öğreniminde kritik dönemler. *TÖMER Dil Dergisi*, (118), 5-15.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Diñç, B. (2015). Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 7-25. [Online]: <http://www.enadonline.com> doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.3c1s1m
- Gül Serbes, C. (2023). İlkokulda yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı sıkıntılar ve çözümleri üzerine öğretmen görüşleri. *International Academic Social Resources Journal*, 8 (51), 3080-3089.

- İçöz, H. (2019). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Kılınç, E. (2014). *Antalya'da yaşayan yabancı uyruklu aile çocuklarının karşılaştığı eğitim sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G. & Guzder, J. (2011). The Canadian collaboration for immigrant and refugee health. *Canadian Medical Association Journal*, (183), 959-967.
- Konan, N. ve Gürsul, S. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin Suriyeli çocukların öğretiminde karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *11th ECLSS Conferences on Language and Social Sciences*, 286-297.
- Özdemir, A. (2006). Okul kültürünün oluşturulması ve çevreye tanıtılmasında okul müdürlerinden beklenen ve onlarda gözlenen davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-433.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 208-229.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, F., & Şener, Ö. (2019). Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerindeki dil ve iletişim sorunları: İstanbul Fatih örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(9), 66-85.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Çevrimiçi*, 17(2), 1116-1134.
- Takır, A., & Özerem A. (2019). Göçle gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlar. *Folklor/ Edebiyat Dergisi*, 25 (97-1), 659-678.
- TBMM (2018). Göç ve uyum raporu. www.tbmm.gov.tr.
- Tezcan, M. (2013). *Sosyolojik Kuramlarda Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Topcuoğlu, R. A. (2013). *Türkiye'de göçmen çocukların profili, sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme araştırması, IOM uluslararası göç örgütü*. turkey.iom.int/documents/Child/IOM_GocmenCocukRaporu_tr_03062013.pdf
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *Türkiye göç raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2025). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, Ö. ve Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, A., Şanlı, E., & Gökalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496.

Extended Abstract

Introduction

This study examines the challenges faced by school administrators and teachers in the educational process of foreign elementary school students, focusing on their integration into Turkish schools. The research highlights the increasing multiculturalism in Turkish education due to significant migration waves, particularly the influx of Syrian refugees since 2011 and Afghan immigrants after 2020. The findings aim to contribute to solutions for the adaptation issues of foreign students in schools. The migration crisis, especially from Syria and Afghanistan, has profoundly affected Turkey's demographic and socio-cultural landscape. Education, as a crucial societal need, is one of the most impacted areas. Foreign students face barriers such as language differences, cultural mismatches, and lack of resources, which hinder their academic and social integration. Migration is defined as the movement of individuals from one location to another for various reasons, including economic, political, and safety concerns. Migrants and refugees often struggle to adapt

to the new culture, language, and norms of the host country. This study examines these issues, with particular attention to the challenges within the Turkish education system.

Method

This study uses a qualitative case study method to examine the challenges faced by foreign primary school students in adapting to schools in Turkey, as well as the opinions of school administrators and teachers on these issues. The research focuses on understanding the relationships and influences of factors like environment, processes, and people that contribute to these adaptation challenges. The sample includes 5 school principals and 10 teachers from public primary schools in Beylikdüzü, Istanbul, selected randomly from those willing to participate and meeting the criteria. Data collection methods include qualitative tools such as observation, document review, and interviews.

Findings

Language Problems: Teachers and administrators stated that foreign students have difficulties in communicating because they do not speak Turkish. This situation makes it difficult to understand instructions, participate in the classroom and express emotions.

Turkish Speaking Students: It was stated that these problems decreased to a great extent in students who speak Turkish.

2. Communication Problems with Parents

Language differences are an important obstacle in communicating with parents. This situation creates problems in many areas ranging from enrolment processes to explaining the needs of children.

Lack of communication with parents makes it difficult for children to participate in school life and to convey necessary information.

3. Adaptation Problems

Differences in language, culture and lifestyle make it difficult for foreign students to adapt to school and society.

Lack of communication can lead to aggression or behavioural problems.

The formation of groups among students who speak the same language limits their communication with other students.

4. Cultural Diversity Problems

Different cultural expectations and habits of foreign families may lead to misunderstandings and communication problems during the adaptation process.

5. Problems Related to Behavioural Differences

Lack of language can lead to behavioural problems (e.g. aggression) due to inability to express themselves.

Discussion and Conclusion

This study identifies five key issues encountered by school administrators and teachers working with foreign students in schools

- ✓ Communication problems with students
- ✓ Communication problems with parents
- ✓ Adaptation challenges
- ✓ Cultural differences
- ✓ Behavioral issues

Language and Communication Challenges: Language barriers and the resulting communication difficulties are the most significant problems. Teachers attempt to minimize these issues by organizing classroom activities that support Turkish language learning and providing individual attention to these students. To address these language challenges, proposals include requiring foreign families and students to attend foreign language classes offered by public education centers. Similar findings are supported by previous studies (e.g., Sarıtaş, Şahin, Çatalbaş, 2016; Uzun & All, 2016).

Communication with Parents: Parents of foreign students also face challenges due to their lack of Turkish language proficiency, making it difficult to communicate with school staff. The research reveals that administrators and teachers often rely on Turkish-speaking relatives of the families for communication. It is emphasized that parental involvement is crucial for children's educational progress, and recommendations include watching Turkish TV channels at home, practicing games and rhymes learned at school, and encouraging parents to speak Turkish. These findings align with previous research by Avcı (2019), Konan & Gürsul (2021), and others.

Cultural Differences and Adaptation Issues: Cultural and linguistic differences contribute to adaptation problems. Students unable to communicate in Turkish struggle to socialize with peers, which can lead to behavioral issues. While some students become withdrawn, others exhibit aggressive behavior. Additionally, foreign students often interact more with each other rather than with Turkish classmates. To improve adaptation, it is recommended to limit the number of international students in the same class and organize social activities to help students, and their families integrate into Turkish culture.

Yazar ve Bağlantılar

Nesime TARAKCI¹

Sorumlu yazar **Nesime TARAKCI**

Ministry of National Education, İstanbul, Turkey, nesime.tunc55@hotmail.com, ORCID: 0009-0000-1316-0474